

Gramatica limbii grecești vechi

➤ **Alfabetul** grecesc are 24 de litere:

- mari: Α, Β, Γ, Δ, Ε, Ζ, Η, Θ, Ι, Κ, Λ, Μ, Ν, Ξ, Ο, Π, Ρ, Σ, Τ, Υ, Φ, Χ, Ψ, Ω.
- cele mici: α, β, γ, δ, ε, ζ, η, θ, ι, κ, λ, μ, ν, ξ, ο, π, ρ, σ (ς), τ, υ, φ, χ, ψ, ω.

Reguli

- a) Înaintea literelor γ, κ sau χ, γ se pronunță ng și se numește gamma nazal;
- b) La începutul unui cuvânt, ρ se pronunță rh.

Vocalele

- scurte și lungi (după caz): α, ι, υ
 - întotdeauna scurte: ε, ο
 - întotdeauna lungi: η (este forma lungă a lui ε), ω (este forma lungă a lui ο).
- Cea de-a doua vocală a unui diftong este mereu ι sau υ.

- Spiritul lin nu se pronunță, iar cel aspru face ca cuvântul să înceapă cu “h.”
- Cuvintele care încep cu υ sau ρ vor avea întotdeauna spirit aspru.
- Virgula și punctul au aceeași utilizare ca și în română.
- În loc de “:” sau “;” se folosește un punct pus în partea de sus a rândului.
- Semnul de întrebare e reprezentat prin “;”
- **Majusculele** nu se folosesc, ca în română, pentru a începe fiecare frază.

Accentul

- **acut** – poate sta numai pe ultimele 3 silabe ale cuvântului;
- **circumflex** – numai pe ultimele două;
- **grav** – numai pe ultima.

VERBUL

- Verbele se împart în două categorii: cu terminația în –ω și în –μν. Majoritatea verbelor grecești sunt din prima categorie.
- Între rădăcina verbului și terminații apare o vocală de legătură (“**vocală tematică**”), dictată de consoană de după ea:
 - ο înainte de terminații ce încep cu μ sau ν;
 - ε înaintea altor litere.
- Timpurile sunt de două feluri:
 - **primare**: prezentul, viitorul și perfectul;
 - **secundare**: imperfectul, aoristul și m.m. ca perfectul.
- Terminațiile la timpurile primare, cu tot cu vocala de legătură: -ω, -εις, -ει, -ομεν, -ετε, -ουσι(ν).

- (v) se pune verbului (pers. III, pl.) când cuvântul următor începe cu o vocală.

Declinarea I

- Această declinare cuprinde:
 - subst. feminine în η, α pur și impur sau mixt, precum și în η, α contrase;
 - subst. masculine în ης și ας;
 - adjective feminine în α și η.
- Terminațiile la subst. în η: sg - η, ης, η, ην, η; pl - αι, ων, αις, ας, αι.
- Subst. în α pur (lung): sg - α, ας, α, αν, α; pl - αι, ων, αις, ας, αι.
- Subst. în α impur (scurt): sg - α, ης, η, ην, α; pl - αι, Ων, αις, ας, αι.
- Subst. masc. în ης: sg - ης, ου, η, ην, α; pl - aceleași termin. ca și cele feminine.
- Subst. masc. în ας: sg - ας, ου, α, αν, α; pl - aceleași termin. ca și cele feminine.

Declinarea a II-a

- Această declinare cuprinde:
 - subst. de genul M, F, și N, care au termin. la N: -ος, -ους (M și F) și -ον, -ουν (N), iar la G - ου (toate);
 - subst. termin. la N în -ους, -ουν sunt contrase;
 - un număr mic de subst. femin. la N în -ως au declinare deosebită (atică).
- Termin. subst. M și F: sg - ος, ου, ω, ον, ε; pl - οι, ων, οις, ους, οι.
- Termin. subst. N: sg - ον, ου, ω, ον, ον; pl - α, ων, οις, α, α.
- Termin. subst. M contrase: sg - ους (οος), ου (οου), ω (οω), ουν (οον); pl - οι (οοι), ων (οων), οις (οοις), ους (οους).
- Termin. subst. N contrase: sg - ουν (εον), ου (εου), ω (εω), ουν (εον); pl - α (εα), ων (εων), οις (εοις), α (εα).
- Termin. subst. la declin. atică: sg - ως, ω, ω, ων, ως; pl - ω, ων, ως, ως, ω.
- După declin. II merg și adj. de categ. I, având la N term.: -ος, -ους (M–normale și contrase), ον, ουν (N) sau ως (M și F), ων (N).
- Ele se declină astfel:
 - femininele terminate în η și α după declin. I în η și α pur;
 - cele terminate în -ος, -ον și -ους, -ουν după declin. II;
 - cele terminate în -ως, -ων după declin. a II-a atică.

Declinarea a III-a

- Se recunosc după termin. -ος sau -ως la cazul G sg. Se împart în două categorii:
 - subst. cu tema în consoană (lichidă, oclusivă sau siflantă);

- subst. cu tema terminată în vocală.
- Tema subst. se află înlăturând termin. -ος de la cazul G sg.
- Terminațiile declin. a III-a sunt la sg: -ς (sau fără terminație), -ος, -ι, -α sau -ν; pl: -εις, -ων, -σι (ν), -ας. Formele de V= N, în general.
- Accentuarea are următoarele reguli la declin. a III-a:
 - a) subst. monosilabice la N sg mută accentul pe penultima silabă la G și D sg și pl (nu și la celelalte). Dacă finala accentuată e lungă, accentul va fi circumflex;
 - b) celelalte subst. tind să păstreze accentul pe silaba pe care s-a aflat la cazul N.

Subst. cu temă consonantică

a) în consoană lichidă

- Majoritatea acestor subst. au tema terminată în ν sau ρ. Există un singur subst. cu tema în λ (ο αλς, αλος = sarea) și nici unul în -μ. Se adaugă subst. neutre în -μα, care aparent prezintă temă în dentală (τ), dar de fapt e vorba de temă în ν la care s-a adăugat un τ.
- **Declinarea sincopată** – nr. restrâns de subst, cu frecvență mare de întrebuintare însă – grade de rudenie (la N sg - τηρ): forme sincopate la G și D sg și pl (cade ε din termin. temei - τερ); la D pl termin. = ασι.
- **Ex:** sg - πατηρ, πατρος, πατρι, πατερα, πατερ; pl - πατερες, πατερων, πατρασι, πατερας, πατερες.
- **Obs:** - se declină la fel cu πατηρ și subst (μητηρ , θυγατηρ , γαστηρ);
 - subst. αστηρ are formă sincopată numai la D pl;
 - subst. ανηρ (bărbat) are o declinare deosebită: sg - ανηρ, ανδρος, ανδρι, ανδρα, ανερ; pl - ανδρες, ανδρων, ανδρασι, ανδρας, ανδρες.

b) în consoană oclusivă (mută)

- Ele primesc la N sg term. ζ (se numesc sigmatice), care se combină cu oclusiva:
 - labialele – π, β, φ + σ = ψ; **ex:** φλεψ (N sg), φλεβος (G sg), φλεψι (D pl)= venă;
 - guturalele – κ, γ, χ + σ = ξ; **ex:** αιξ (N sg), αιγος (G sg), αιξι (D pl) = capră;
 - dentalele – τ, δ, θ + σ = σ; **ex:** ερωζ (N sg), ερωτος (G sg), ερωσι (D pl)= iubire.

c) cu tema în siflantă (ς) – contrase

- Ele se împart în două grupe:
 - cu tema în -εις; au la N sg termin. -ος (subst. neutre – numeroase) și -ης pentru cele M și F. Cele M în -ης sunt toate nume de persoane; **ex:** ο Σωκρατης, -ους; η τριηρης, -ους; το ετνος, -ους.
 - câteva subst. neutre în -ας; **ex:** το κρεας, -ως (carne) το γηρας, -ως (bătrânețe);
- **Obs:** La toate, σ din finalul temei cade în poziție intervocalică, iar vocalele se contrag astfel: ε + ο = ου; ε + α = η; ε + ε = ει; ε + ι = ει; ε + ει = ει; α + ι = α; α + ο = ω; α + ω = ω.

Adjectivele de categoria a II-a

➤ Se declină după declin. a III-a și se împart în două grupe:

- a) adj. termin. în **-ων** (M și F) și **-ον** (N) – se declină după cele în cons. lichidă; **ex**: ευδαιμων, -ον = fericit;
- b) adj. termin. în **-ης** (M și F) și **-ες** (N) – se declină după cele cu tema în siflantă contrase; **ex**: αληθης, -ες = adevărat.

Subst. cu temă vocalică

➤ Aceste subst. au tema terminată în:

- a) vocalele: **-ι**, **-υ** și **-ο (-ω)**
- cele în **-ι** sunt cele mai numeroase; sunt toate feminine și au la N sg termin. - ις; **ex**: η πολις, -εως (cetate, oraș);
 - cele în **-υ** sunt mai puține și de două categorii: unele păstrează υ nealterat pe parcursul declinării, altele (ο πελεκυς, -εως (securea), ο πηχυς (cotul), -εως, το αστυ, -εως (cetatea)) alterenează vocala υ cu ε la G și D sg și la toate cazurile la pl, iar ε se contrage cu desinențele cazuale așa: ε + ι = ει; ε + ες = εις; ε + α = η;
 - cele în **-ο** lungesc pe ο în ω la N sg; vocala tematică se contrage cu termin. cazuale astfel: **ο + ος = ους; ο + ι = οι; ο + α = ω;**
 - există și câteva subst cu tema în - ω; ω este nealterat în declinare și i se adaugă termin. declin. a III-a; **ex**: ο ηρωος = eroul, G sg – ηρωος, D, sg - ηρωι;
- b) diftongii: **-ευ**, **-αυ**, **-ου**
- cele în **-ευ** sunt cele mai numeroase, toate masculine și arată funcții și ocupații bărbătești; **ex**: ο βασιλευς, -εως (regele), ο ιερευς, -εως (preotul);
 - cele în **-αυ** și cele în **-ου** sunt doar câteva: η γραυς, ο βους.

Substantive neregulate de declinarea a III-a

- 1) **ο Ιησους** (Iisus) – Ιησου (G, D, V sg), Ιησουν (Ac sg);
- 2) **ο αρην** (miel) – αρνος (G sg), αρνασι (D pl);
- 3) **η γυνη** (femeie) – γυναικος (G sg), γυναι (V sg), γυναιξι (D pl);
- 4) **το γονυ** (genunchi) – γονατος (G sg), γονασι (D pl);
- 5) **ο Ζευς** (Zeus) – Διος (G sg), Δι (D sg), Δια (Ac sg);
- 6) **ο ηρωος** (erou) – ηρωος (G sg), ηρωι (D sg), ηρωα (Ac sg), ηρωας (Ac pl);
- 7) **η κλεις** (cheie) – κλειδος (G sg), κλειδα sau κλειν (Ac sg);
- 8) **ο κυων** (câine) – κυνος (G sg), κυον (V sg);
- 9) **ο μαρτυς** (martor, martir) – μαρτυρος (G sg), μαρτυσι (D pl);
- 10) **η ναυς** (navă) – νεως sau νηος (G sg), νηι (D sg), ναυν (Ac sg), νηες (N pl), νεων (G pl), ναυσι (D pl), ναυς (V pl);
- 11) **η νυξ** (noapte) – νυκτος (G sg), νυξι (D pl);
- 12) **το ους** (ureche) – ωτος (G sg), ωτα (N, Ac pl), ωσι (D pl);
- 13) **ο πους** (picior) – ποδος (G sg), ποσι (D pl);
- 14) **ο σωτηρ** (mântuitor) – σωτηρος (G sg), σωτερ (V sg);

15) **ο υιος** (fiu) – υιου (*G sg*), υιω (*D sg*), υιον (*Ac sg*), υιε (*V sg*);

16) **η χειρ** (mână) – χειρος (*G sg*), χειρσι (*D pl*).

➤ **Obs:** Sunt menționate formele neregulate; la celelalte cazuri, la tema subliniată se adaugă termin. cunoscute ale declin. a III-a.

Adjectivele de categoria a III-a

➤ Se declină la F după decl. I, iar la M și N după decl. a III-a. Se împart în două:

a) cu temă consonantică – **ντ** (forma de neutru + τ)

Ex: *νας, πασα, παν* (tot) – tema **παντ**; *μελας, μελαινα, μελαν* (negru) – **μελαντ**;

b) cu temă vocalică (mai numeroase) – **υ/ε**; au forme contrase la D sg și la N, Ac și V pl pentru M și N.

Ex: *ηδυσ, ηδεια, ηδυ* (plăcut) – tema **ηδυ/ε**.

Gradele de comparație ale adjectivelor

➤ Se formează, ca și în limba latină, cu ajutorul sufixelor, care sunt de două feluri:

a) **primare** – comp: **-ιων** (M și F), **-ιον** (N); superl: **-ιστος, -ιστη, -ιστον**;

b) **secundare** – comp: **-τερος, -τερα, -τερον**; superl: **-τατος, -τατη, -τατον**.

➤ cu cele primare formează gradele de comparație puține, dar des întrebuintate adj (arată însușiri uzuale):

- **ηδυσ, -ειοα, -υ** (plăcut): comp. = *ηδιων, ηδιον*; superl. = *ηδιστος, -τη, -τον*;

- **καλος, -η, =ον** (frumos): comp. = *καλλιον, -ιον*; superl. = *καλλιστος, -τη, -τον*;

- **εχθρος, -α, -ον** (dușmănos): comp. = *εχθιον, -ιον*; superl. = *εχθιστος, -τη, -τον*.

➤ Cu sufixele secundare formează grade de comp. majoritatea adj. Este deosebite la tema la care ele se adaugă:

- adj. de categ. I, cu tema la M în o, adaugă sufixele, păstrând vocala tematică neschimbată când vocala precedentă e lungă sau lungind pe o în ω când silaba precedentă e scurtă;

- adj. de categ. a II-a în **-ης, -ες** + adj. de categ. a III-a adaugă sufixele la forma de neutru. **Ex:** *αληθης, -ες* (adevărat) – comp. – *αληθεστερος, -α, -ον*; superl. – *αληθεστατος, -τη, -τον*;

- adj de categ. II în **-ων, -ον** adaugă sufixele la forma de neutru+**εσ**. **Ex:** *σωφρων, -ον* (înțelept): comp - *σωφρονεστερος, -α, -ον*; sup. - *σωφρονεστατος, -τη, -τον*.

Declinarea comparativului și a superlativului

➤ Formele de comp. în **-τερος, -τερα, -τερον** și cele de superlat. se declină ca și adj. de categ. I (F – decl. I și M și N – declin. II).

➤ Comparativul în **-ιων, -ιον** se declină după a III-a, având forme contrase la Ac sg și N, Ac și V pl.

Comparative și superlative neregulate

- 1) **αγαθος, -η, -ον** (bun, cinstit): *comp* – βελτιων, -ον; *superl* – βελτιστος, -η, -ον;
- 2) **κακος, -η, -ον** (rău): *comp* – κακιων, -ον; *superl* – κακιστος, -η, -ον;
- 3) **καλος, -η, -ον** (frumos): *comp* – καλλιων, -ον; *superl* – καλλιστος, -η, -ον;
- 4) **μακρος, -α, -ον** (mare, lung): *comp* – μακροτερος (μασσων); *superl* – μακροτατος (μηκιστος), -η, -ον;
- 5) **μεγας, -λη, -α** (mare): *comp* – μειζων, -ον; *superl* – μεγιστος, -η, -ον;
- 6) **ελαχυσ, -η, -ον** (mic): *comp* – ελαττων, -ον; *superl* – ελαχιστος, -η, -ον;
- 7) **μικρος, -α, -ον** (mic): *comp* – μειων, -ον; *superl* – μικροτατος, -η, -ον;
- 8) **ολιγος, -η, -ον** (puțin): *comp* – ελαττων, -ον; *superl* – ολιγιστος, -η, -ον;
- 9) **πολυς, -η, -ον** (numeros): *comp* – πλειων, πλεον; *superl* – πλειστος, -η, -ον;
- 10) **αισχυρος, -α, -ον** (rușinos): *comp* – αισχιων, -ον; *superl* – αισχιστος, -η, -ον;
- 11) **εχθρος, -α, -ον** (dușmănos): *comp* – εχθιων, -ον; *superl* – εχθιστος, -η, -ον;
- 12) **ραδιος, -α, -ον** (ușor): *comp* – ραων, -ον; *superl* – ραστος, -η, -ον;
- 13) **ταχυς, -εια, -ον** (repede): *comp* – θαττων, -ον; *superl* – ταχιστος, -η, -ον.

Observații

1. În absența formelor de comparare cu sufixe e și compararea cu adverbe: *comp* – **μαλλον** (mai); *superl* – **μαλιστα** (foarte, cel mai).
2. Pentru a exprima inferioritatea se folosesc totdeauna adverbe: **ολιγον, ηττον** (mai puțin), **ηκιστα** (cel mai puțin, foarte puțin).
3. Formele de comparativ și superlativ ale adverbelor sunt împrumutate de la adj. corespunzătoare: *comp* – forma de neutru, Ac, sg; *superl* – neutru Ac pl.

Pronumele

1. Pronumele personal (ordinea cazurilor este N, G, D și Ac)

- **Pers I sg** – εγω (eu), εμου (μου), εμοι (μοι), εμε (με);
- **Pers a II-a sg** – συ (tu), σου, σοι, σε;
- **Pers a III-a sg** – αυτος, αυτη, αυτο (el);
- **Pers I pl** – ημεις (noi), ημων, ημιν, ημας;
- **Pers a II-a pl** – υμεις (voi), υμων, υμιν, υμας;
- **Pers a III-a pl** – αυτοι, αυται, αυτα.
- **Obs:** Pronumele **αυτος, αυτη, αυτο** are mai multe întrebuințări:
 - ca pronume de întărire = **însuși**;
 - ca pronume de identitate = **același**;
 - pronume personal = **el, ea**;
 - combinat cu pron. pers. de persoana I și II servește la formarea **pron. reflexiv**.

2. Pronumele reflexiv

- Are două feluri de forme:

- a) **simple** – **sg**: --, ου, οι, ε; **pl**: σφεις, σφων, σφισι (ν), σφας; aceste forme sunt pentru pers. a III-a, fiind puțin întrebuințate, mai ales formele de sg;
- b) **compuse** – se folosesc ca și complement, în locul pronumelor personale, când ele se referă la aceeași persoană cu subiectul verbului; **nu au cazul N**. Ele sunt:
- **pers I sg** – εμαυτου, -ης (M și F); εμαυτω, -η; εμαυτον, -ην;
 - **pers a II-a sg** – σεαυτου, -ης; σεαυτω, -η; σεαυτον, -ην;
 - **pers a III-a sg** – εαυτου, -ης, -ου (M, F și N); εαυτω, -η, -ω; εαυτον, -ην, -ο;
 - **pers I pl** – ημων αυτων; ημιν αυτοις, -αις (M și F); ημας αυτους, -ας;
 - **pers a II-a pl** – υμων αυτων; υμιν αυτοις, -αις (M și F); υμας αυτους, -ας;
 - **pers a III-a pl** – σφων αυτων *sau* εαυτων ; σφισιν αυτοις, -αις *sau* εαυτοις, -αις, -οις; σφας αυτους, -ας *sau* εαυτους, -ας, -α.

3. Pronumele reciproc

- Are doar 3 cazuri (G, D și Ac), la plural și este următorul:
- **caz G** – αλληλων (ai unora și ai altora);
 - **caz D** – αλληλοις, -αις, οις (unii altora);
 - **caz Ac** – αλληλους, -ας, -α (unii pe alții).

4. Pronumele și adjectivul posesiv

- Se declină ca și adj. de categ. I. Este următorul:
- **pers I sg** – εμος, εμη, εμον (al meu, a mea);
 - **pers a II-a sg** – σος, ση, σον (al tău, a ta);
 - **pers a III-a sg** – se folosește genitivul pron. αυτος – **αυτου, -ης**;
 - **pers I pl** – ημετερος, -α, -ον (al nostru, a noastră);
 - **pers a II-a pl** – υμετερος, -α, -ον (al vostru, a voastră);
 - **pers a III-a pl** (reflexiv) – σφετερος, -α, -ον (al lor).

5. Pronumele și adjectivul demonstrativ

- Cel principal este **ουτος, αυτη, τουτο** (acesta, aceasta); la G sg are formele: τουτου, ταυτης, τουτου. Alte pronume și adj. demonstrative:
- a) **οδε, ηδε, τοδε** (acesta) – e compus din articol (elementul declinabil) + particula invariabilă **-δε**; la G sg va fi: τουδε, τησδε, τουδε;
- b) **εκεινος, εκεινη, εκεινο** (acela) e declină ca și adj. de categ. I.

5. Pronumele relativ

- Este de două feluri:
- a) **simplu** – **M** (cine, care) = **sg**: ος, ου, ω, ον; **pl**: οι, ων, οις, ους; **F** = **sg**: η, ης, η, ην; **pl**: αι, ων, αις, ας; **N** = **sg**: ο, ου, ω, ο; **pl**: α, ων, οις, α;
- b) **compus** – **M** (cel care, oricare) = **sg**: οστις, ουτινος (οτου), ωτινι (οτω), οντινα; **pl**: οτινες, ωντινων, οιστισι, ουστινας; **F** = **sg**: ητις, ηστινος, ητινι, ηντινα; **pl**: αιτινες, ωντινων, αιστισι, αστινας; **N** = **sg**: οτι, ουτινος (οτου), ωτινι (οτω), οτι; **pl**: ατινα (αττα), ωντινων, οιστισι, ατινα (αττα).

- **Obs:** Pronumele **οστις**, la care se declină ambele pronume care îl compun, are accent pe primul element; se folosește și cu valoare de pronume nehotărât.

6. Pronumele și adj. interogativ

- Cel principal este **τις** = cine ?; = ce ? care ? El se declină astfel:
 - **sg:** **M** și **F** = **τις, τινος, τινι, τινα**; **N** = **τι, τινος, τινι, τι**;
 - **pl:** **M** și **F** = **τινες, τινων, τισι (v), τινας**; **N** = **τινα, τινων, τισι (v), τινα**.
- **Obs:** Are accent pe **ι** la **N**, iar la celelalte cazuri accentul e pe prima silabă !
- Alte pronume interogative mai sunt:
 - a) **ποτερος, -α, -ον** = care din doi;
 - b) **ποιος, -α, -ον** = care.

7. Pronumele și adj. nehotărât

- Cel principal e **τις** = un cineva; **τι** = ceva (nu are accent pe **ι**); la celelalte cazuri accentul este pe ultima silabă.
- Alte pronume nehotărâte mai avem:
 - **εκαστος, -η, -ον** = fiecare;
 - **ετερος, -α, -ον** = altul;
 - **αλλος, -η, -ον** = altul;
 - **ενιοι, -αι, -α** = unii;
 - **ουδεις, ουδεμια, ουδεν** = nimeni;
 - **μηδεις, μηδεμια, μηδεν** = nimic;
 - **ουτις, ουτι** = nimeni, nimic.

VERBUL

- **Diateza** – în greacă sunt 3 diateze: activă, medie și pasivă; cea medie și pasivă corespund aceluiași forme din limba română, iar diateza medie arată că acțiunea se face în interesul subiectului sau indică o acțiune reciprocă; pentru traducere vom folosi formele diatezei reflexive din română.
- **Ex:** λουομαι τους ποδας=îmi spăl picioarele; ενδυομαι=mă îmbrac; διαλεγονται = ei se ceartă.
- La majoritatea timpurilor formele pentru diateza medie și pasivă sunt identice, ele fiind numite **forme medio-pasive** (la **viitor** și **aurist** formele sunt diferite).
- Nu toate verbele au forme la cele 3 diateze. Unele au forme medio-pasive, dar înțelesul lor este activ; **ex:** ερχομαι = eu merg; βουλομαι = eu voiesc.
- Timpurile au valoare temporală propriu-zisă doar la indicativ (corespund celor din română). **Auristul** (inexistent la noi) = timpul povestirii (se traduce cu perf. compus). Timpurile arată și **aspectul acțiunii** (stadiul în care se află:

începătoare sau *momentană* – prezent, aorist și viitor; *durativă* – prezent, imperfect și viitor I; *terminată* – perfect, m. m. ca perf. și viitor II).

Desinențele verbale (arată persoana, numărul și diateza)

1. Diateza activă

a) *principale*:

- verbe atematice: sg: **-μι, -ς** (de la **-σι**), **-σι** (de la **-τι**); pl: **-μεν, -τε, -ασι** (ντι);
- verbe tematice: sg: **-ω, -εις, -ει**; pl: **-ομεν, -ετε, -ουσι**;

b) *secundare*:

- sg: **-ν, -ς, --**; pl: **-μεν, -τε, ν** sau **σαν**.

2. Diateza medio-pasivă

a) *principale*: sg: **-μαι, -σαι** sau **ει, -ται**; pl: **-μεθα, -σθε, -νται**;

b) *secundare*: sg: **-μην, -σο** sau **ου** sau **ω, -το**; pl: **-μεθα, -σθε, -ντο**.

- **Obs:** Un loc important în formarea timpurilor îl are *augmentul* și *reduplicarea*.

Clasificarea verbelor în -ω

- Sunt majoritatea în limba greacă. Ele se împart în două categorii:

a) verbe în vocală – sunt și ele de două feluri:

- cu radicalul terminat în **-ι** și **-υ** (în conjug. au forme regulate, fără contrageri);
- cele care au radicalul în **-α, -ε, -ο** (au forme contrase la prezent și imperfect);

b) verbe în consoană – sunt de două categorii:

- cele în lichidă - **-λω, μω, νω, ρω**;
- cele în oclisivă (mută).

Indicativ prezent la verbele în -ω

- Pers. I sg este forma de bază a verbului. Se conjugă astfel (λω = a dezlega):

- **diat. activă** (eu dezleg): λω, λυεις, λυει, λυομεν, λυετε, λυουσι (ν);
- **diat. m-p** (eu îmi dezleg, eu sunt dezlegat): λυομαι, λυει (din contrag. lui εσαι), λυεται, λυομεθα, λυεσθε, λυονται.

- Verbul **ειμι** la prezent activ: ειμι, ει, εστι, εσμεν, εστε, εισι (ν).

Indicativ imperfect al verb. în -ω

- E format din: **augment + tema prezent. + vocala de legătură + desin. secundare active sau m-p**. Se conjugă astfel:

- **diat. activă** (eu dezlegam): ελυον, ελυες, ελυε, ελυομεν, ελυετε, ελυον;

- **diat. m-p** (eu îmi dezlegam, eu eram dezlegat): ελυομην, ελυου (din contrag. lui ε+σο), ελυετο, ελυομεθα, ελυεσθε, ελυοντο.
- Verbul **ειμι** la imperfect activ: ην, ησθα, ην, ημεν, ητε, ησαν.
- **Obs:** Agumentul e un element al timp. secund. (imperf., aorist și m m c. perf.), dar apare numai la indicativ. Diferă în funcție de litera cu care începe radicalul:
 - **consoană** – constă în ε- așezat în fața radicalului (augment silabic);
 - **vocală** –constă în lungirea vocalei inițiale așa: α + ε = η; ο = ω; αι = η; οι = ω;
 - vocalele ω, ι, υ și ει rămân neschimbate.

Indicativ viitor

- Viitorul activ și mediu se formează din: **radical + suffix σ + termin. principale.**
- Viitorul pasiv mai are, pe lângă viitorul mediu, grupul **-θη** după radical.
 - **diat. activă:** λυσω, λυσεις, λυσει, λυσομεν, λυσετε, λυσουσι (ν);
 - **diat. medie:** λυσομαι, λυσει, λυσεται, λυσομεθα, λυσεσθε, λυσονται;
 - **pasivă:** λυθησομαι, λυθησει, λυθησεται, λυθησομεθα, λυθησεσθε, λυθησονται.
- Verbul **ειμι** la viitor activ: εσομαι, εσει, εσται, εσομεθα, εσεσται, εσονται.
- **Obs:** Verbele cu radicalul în consoană oclusivă o modifică alături de sufixul σ el ca subst. la decl. a III-a: π, β, φ + σ = ψ; κ, γ, χ + σ = ξ; τ, δ, θ + σ = σ.

Indicativ prezent și imperfect la verbele contrase

- Verbele contrase sunt cu radicalul terminat în vocalele **-α, -ε și -ο** (la forma de bază au termin. **-αω, -εω și -οω**). Ele se contrag astfel la prezent și imperfect (la celelalte timpuri este un sufix între vocală și și terminații – acolo se lungește însă vocala rad. astfel: α - η; ε - η; ο - ω):
 - a) **verbele în -αω:** α + ω = ω; α + ο = ω; α + ου = ω; α + οι = ω; α + ε = α; α + η = α; α + ει = α; α + η = α;
 - b) **verbele în -εω:** ε + ε = ει; ε + ο = ου; în contact cu celelalte vocale ε cade;
 - c) **verbele în -οω:** ο + α = ω; ο + η = ω; ο + ω = ω; ο + ου = ου; ο + ε = ου; ο + ο = ου; ο + οι = οι; ο + ει = οι; ο + η = οι;
- **Obs:** Când rezultatul contragerii poartă accent, el va fi **circumflex**.
- **Excepții:** a) câteva verbe în **-αω**, de la o formă mai veche în **-ηω** (**ex:** ζαω = a trăi, διψαω = a înseta, πειναω = a flămânzi) au forme contrase în η în loc de α;
- b) verbele în **-εω** cu radical monosilabic (**ex:** πλεω=a naviga, δεω=a lega) contrag doar vocalele al căror rezultat este ει;
- c) unele verbe cu radicalul în **-ο** (**ex:** ριγωω = a suferi de frig, ιδρωω = a transpira) au forme contrase peste tot în **-ω**.

Participiul prezent și viitor

- **Formare**: tema temporală + termin. **-ων, ουσα, ον** (la diateza activă) și **-μενος, -μενη, -μενον** (la diateza m-p). Felurile de participiu sunt:
 - 1) **Prezent activ**: tema temporală (tema prezent.) + termin. **-ων, ουσα, -ον**.
 - **Ex** (verbul **λυω** la N sg): **λυων, λουσα, λυον**.
 - 2) **Viitor activ**: tema temp (radical + σ) + termin. **-ων, ουσα, -ον**.
 - **Ex** (verbul **λυω** la N sg): **λυσων, λυσουσα, λυσον**.
 - 3) **Prezent medio-pasiv**: tema temp (tema prezent.) + termin. **-ο-μενος, -η, -ον**.
 - **Ex** (verbul **λυω** la N sg): **λυομενος, -η, -ον**.
 - 4) **Viitor mediu**: tema temp (radical + σ) + termin. **-ο-μενος, -η, -ον**.
 - **Ex** (verbul **λυω** la N sg): **λυσομενος, -η, -ον**.
 - 5) **Viitor pasiv**: tema temp (radical + θη + σ) + termin. **-ο-μενος, -η, -ον**.
 - **Ex** (verbul **λυω** la N sg): **λυθησομενος, -η, -ον**.
- **Declinarea** se face astfel:
 - partic. activ **M** și **N** în **-ων, ουσα, -ον** după declin. a III-a cons. (temă e forma de neutru + τ); F după decl. I în **α pur**;
 - partic. m-p în **-μενος, -η, -ον** se declină ca adj. de categ. I (F – decl. I, iar M și N după decl. a II-a)
- Participiul prezent al verbului **ειμι** e identic cu termin. partic. prezent activ **-ων, ουσα, -ον** și se declină la fel (ordinea cazurilor este N, G, D, Ac, și V):
 - **M – sg**: **ων, οντος, οντι, οντα**; **pl**: **οντες, οντων, ουσι, οντας**;
 - **F – sg**: **ουσα, ουσης, ουση, ουσαν**; **pl**: **ουσαι, ουσων, ουσαις, ουσας**;
 - **N – sg**: **ον, οντος, οντι, ον**; **pl**: **οντα, οντων, ουσι, οντα**.

Indicativ aorist

1. Aoristul I (sigmatic)

- **Formare** – augment + radic. vb. + sufixul **σα** – term. secundare corespunzătoare (la diateza activă și medie);
- **Formare** – augment + radic. vb. + **θη** + term. secundare active (la diat. pasivă).
- **Obs**: Verbele formate cu prefixe primesc augmentul între prefix și radicalul de bază, iar verbele contrase lungesc vocala finală a radic. în fața sufixului.
- **Ex**: **αγω** (merg, duc) – la aorist = **ηξα**; **διωκω** (urmăresc) – la aorist = **εδιωξα**; **γραφω** (scriu) – la aorist = **εγραψα**; **πειτω** (conving) – la aorist = **επεισα**; **τιμαω** (cinstesc) – la aorist = **ετιμησα**; **φιλεω** (iubesc) – la aorist = **εφιλησα**; **δηλωω** (arăt) – la aorist = **εδηλωσα**; **διαλυω** (desfac) – la aorist = **διελυσα**.

2. Aoristul II (radical tematic)

- Seamănă cu imperfectul, dar se folosește nu tema prezent, ci radicalul pur al vb.
- **Formare** – augment + radical + vocală de legătură + desinențe secundare. **Ex**:
 - a) **φευγω** (fug – radical = **φυγ**) – imperfect = **εφευγον**, aorist II = **εφυγον**;
 - b) **λαμβάνω** (iau – radical = **λαβ**) – imperfect = **ελαμβάνον**, aorist II = **ελαβον**;
 - c) **λείπω** (las – radical = **λιπ**) – imperfect = **ελείπον**, aorist II = **ελιπον**.

Imperativ prezent și aorist

- Imperativul exprimă un ordin sau un îndemn și are, în greacă, trei timpuri: prezent, aorist și perfect (două persoane: a II-a și a III-a sg și pl).
- Desinențele sunt de două feluri:
 - a) **active**: pers. a II-a sg: **-θι (ν, τι)**, pl: **-τε**; pers. a III-a sg: **-τω**, pl: **-των (τωσαν)**;
 - b) **medio-pasive**: pers. a II-a sg: **-σο (ου, -αι)**, pl: **-σθε**; pers. a III-a sg: **-σθω**, pl: **-σθων (-(σ)θωσαν)**.
- **Formare** – din tema temporală și desinențele de mai sus.
- **Tema temporală** este formată din:
 - la imperativ prezent activ și m-p = tema prezent. indicativ;
 - la aorist activ și mediu = radicalul vb. + **σα**;
 - la aorist pasiv = radic. vb. + **θη** (sau **η** la unele verbe).
- Vocalele de legătură între temă și desinențe:
 - **ε** și **ο** la prezent și perfect activ;
 - la aorist activ și mediu vocala **α** din sufix. e și legătură;
 - la aorist pasiv și perfect m-p **α** se pune direct după temă.
- Verbul **εἰμι** la imperativ: pers a II-a: **ἴσθι, ἔστω**; a III-a: **ἔστε, ἔστων (ἔστωσα)**.

Observații

1. Imperativul aorist pasiv se formează cu desinențe active; la pers. a II-a sg unul din cele două **θι** (ultimul) se transformă în **τι**, iar la pers. a III-a pl vocala **η** se scurtează în **ε**, pentru că e urmată de grupul **ντ**.
2. Verbele care formează aoristul indicativ pasiv cu **η** (fără **θ**), fac la fel și aoristul imperativ pasiv; desinența **θι** va rămâne nemodificată.

Participiul aorist

- Exprimă o acțiune care are loc înaintea acțiunii verbului principal. **Formare**:
- a) **diateza activă** = tema aoristului (radical + **σα**) + sufixul **-ντ** + term. de decl. a III-a la M și N;
 - **Obs**: Sufixul **-ντ** cade la N sg M în fața term. **-ς** și se scurtează în **-ν** la neutru; **ντ** cade în fața termin. **-σι** la D pl; la genul F, în locul lui **-ντ** vom avea peste tot **-ς** și term. de decl. I.
- b) **diat. pasivă** = la fel ca cel activ, doar că în loc de sufix. **-σα** este grupul **θη** scurțat în **θε** în fața lui **-ντ** și lungit în **θει** în fața lui **σ** (la masc, N sg, cazul D pl la M și N, peste tot la genul F);
- c) **diat. medie** = tema aoristului (radical + **σα**) + term. de participiu m-p (**-μενος, -μενη, -μενον**) și se declină ca adj. de categ. I..

Infinitivul aorist

➤ **Formare** – este diferită, după fiecare diateză:

- a) **activă** = radical + **σαι** (sufix și term.);
- b) **medie** = radical + sufix. **σα** + term. **-σθαι**;
- c) **pasivă** = radical + **θη** + term. **ναι**.

Indicativ perfect și mai mult ca perfect

➤ Perfectul e un timp principal, existent la toate modurile în conjugarea verbelor grecești. **Tema perfectului** diferă la cele două diateze astfel:

- a) **activă** = **reduplicare + radical + sufixul κ** (e specific diat. active);
- b) **medio-pasivă** = **reduplicare + radical**.

➤ **Reduplicare** = consoana inițială + ε așezat în fața radicalului. **Diferențe:**

- a) cons. inițială + ε primesc verbele ce încep cu o consoană (în afară de ρ) sau cu două consoane, dintre care prima este oclusivă, iar a doua sonantă (**λ, μ, ν, ρ**);
- b) când verbul începe cu o cons. aspirată, se reduplică surda coresp.: **χ** devine **κ**;
- c) când verbul începe cu două consoane (nu oclusivă + sonantă) sau cu o consoană dublă (**ξ, ζ, ψ**) sau cu **ρ** – reduplicarea se reduce la **-ε** (ca augment silabic);
- d) când verbul începe cu o vocală, ea se lungește astfel: **α - η**; **ε - η**; **ο - ω**; **αι - η**; **οι - ω**; **αυ - ηυ**; vocalele lungi, diftongii (**ει, ευ, ου**) și vocalele **ι, υ** rămân la fel;
- e) când verbul e derivat cu prefix, reduplicarea se pune după el, în fața radicalului;
- f) când radic. se termină în oclusivă labială sau guturală, sufixul **κ** nu se mai pune, dar labiala sau guturala se înlocuiesc cu aspiranta coresp: **π, β - φ**; **κ, γ - χ**;
- g) dacă radic. vb. se termină în dentală sau ζ, acestea cad în fața lui κ.

Indicativ perfect

➤ **Formarea** diferă la cele două diateze:

- a) **activă** = tema perfect. activ + term. ca la aorist, cu excepția pers. a III-a pl;
- b) **medio-pasivă** = tema perfect. m-p + termin. principale puse direct după temă (fără vocală de legătură și nealterate).

Indicativ m. m. ca perfect

➤ **Formarea** diferă la cele două diateze:

- a) **activă** = augment + tema perfect. activ + **ει** + term. secundare active;
- b) **medio-pasivă** = augment + tema perfect m-p + term. secundare direct la temă.

Observații

1. Verbele terminate în consoană oclusivă, la perfect și m m ca perf. m-p modifică consoana astfel:

- a) **labiala** - **π, β, φ + μ = μ**; **π, β, φ + σ = ψ**; **π, β, φ + τ = π**;
- b) **guturala** - **κ, γ, χ + μ = γ**; **κ, γ, χ + σ = ξ**; **κ, γ, χ + τ = κ**;
- c) **dentala** - **τ, δ, θ + μ = σ**; **τ, δ, θ + σ = σ**; **τ, δ, θ + τ = σ**.

2. La pers. a III-a pl aceste verbe au formă **perifrastică** (compusă) = partic. vb. m-p + verbul **εἰμι** (indic. prezent, pers. a III-a pl).
3. Când radic. vb. se termină în lichidă (**λ, ρ**), ea nu se modifică.

Indicativ viitor II

- Este un timp foarte puțin întrebuințat, corespunzând ca sens celui din română.
- **Formarea** diferă după diateză:
 - a) **activă** – formă perifrastică: particip. perfect activ al vb. de conj. + **εἰμι** la viitor;
 - b) **medio-pasivă** – tema perfect. + vocală de legăt. + desinențe principale m-p.

Participiul și infinitivul perfect

- Participiul perfect are două forme, după diateze:
 - a) **activă** – tema perfect. + sufixul participial **-οτ** + term. decl. III (M/N); **Atenție** – la N sg masc τ cade și rămâne ζ, iar o se lungește în ω;
 - la F – tema perfect. + sufixul **υια** + term. decl. I.
 - b) **medio-pasivă** – tema perfect. m-p + sufixul **μενος, -η, -ον**.
- Infinitivul perfect se formează astfel, după diateze:
 - a) **activă** – tema perfect. + **ε-ναι**;
 - b) **medio-pasivă** - tema perfect. + **-σθαι**.

CONJUNCTIVUL

- Modul conjunctiv exprimă, ca și în limba română, o acțiune posibilă. În greacă are timpurile: prezent, aorist și perfect.
- Se formează de la tema temporală respectivă + termin. princip. active sau m-p, legate prin vocală de legătură lungă: ε devine **η**, iar o - **ω**.
- La **diateza activă**, din vocala de legătură +desinențe au rezultat, prin contragere, următoarele terminații: sg: **-ω, -ης, -η**; pl: **-ωμεν, -ητε, -ωσι**.
- Conjunctivul verb. **εἰμι** este la fel ca și termin. de mai sus, doar că are accent circumflex pe vocala lungă.
- La **diateza m-p** –desinențele sunt obișnuite, iar vocala de legătură lungă: **η** și **ω**.
- **Aorist pasiv** – radical + grupul θη redus la **θ** + termin. conjunctivului active.
- **Perfectul m-p** – particip. perfect + conjunctiv prezent al vb. **εἰμι**.

OPTATIVUL

- Optativul are timpurile: prezent, viitor, aorist și perfect; elementul caracteristic este sufixul **οι**, modificat în **αι** la aorist activ și mediu.

- **Formare** – tema temporală + sufixul **οι** + desinențe secundare la fiecare diateză (deosebirea e doar la diat. activă, pers. I, unde e **μι** în loc de **-v**).
- **Aorist pasiv** – radical + grupul **θη** (scurtat în **θε** înainte de vocală) + sufix. **η** la sg și la **ι** pl + term. secund. active (**ι** din sufix se contrage cu **ε** în diftongul **ει**).
- **Perfect m-p** (perifrastic) – partic. perfect m-p al vb. + **εμι** la optativ prezent.
- Optativul prezent al lui **εμι** = sg: **ειην, ειης, ειη**; pl: **ειμεν, ειτε, ειεν**.

Verbele în -μι

- Sunt puține la număr, dar sunt foarte des folosite; se împart în **3 categorii**:
 - a) verbe cu reduplicare în **-ι-** la prezent și imperfect;
 - b) verbe cu sufix nazal **-νσ** la prezent și imperf.;
 - c) verbe fără reduplicare și fără sufix.
- În conj., se deosebesc de verbele în **-ω** la timpurile: prezent și imperfect activ și m-p și aorist activ prin mai multe lucruri:
 - a) absența vocalei de legătură (se numesc și **atematice**);
 - b) desinențe diferite la indicativ **prezent** activ: sg: **-μι, -ς, -σι**; pl: **-μεν, -τε, -ασι**;
 - c) la **imperfect** au term. secundare: sg: **-ν, -ς, --**; pl: **-μεν, -τε, -σαν**;
 - d) la **aorist activ** verbele cu reduplicare primesc la sg pe **-κ-**, deci rezultă term.: sg: **-κα, -κας, -κε**; pl: **-καμεν, -τε, -σαν**;
 - e) laungirea vocalei **radic. pur**, dacă aceasta e scurtă, la sg, astfel: **α** și **ε - η**; **ο - ω**.
- **Principalele** verbe în **-μι** sunt: **τιθημι** = a pune; **διδωμι** = a da; **ιημι** = a arunca; **δεικνυμι** = a arăta; **φημι** = a spune.

NUMERALUL

- În limba greacă există **trei feluri** de numerale: **cardinale** (arată nr. obiectelor), **ordinale** (ordinea prin numărare a obiectelor) și **adverbiale** (determină un verb și arată de câte ori se repetă acțiunea verbului).

1. Numerales cardinale

- a) 1 – εις, μια, εν, 2 – δυο, 3 – τρεις, τρια, 4 – τετταρες, τεταρα, 5 - πεντε, 6 - εξ, 7 - επτα, 8 - οκτω, 9 - εννεα;
- b) 10 - δεκα, 11 - ενδεκα, 12 - δωδεκα, 13 – τρεις και δεκα, 14 – τετταρες και δεκα, 15 - πεντεκαιδεκα, 16 - εκκαιδεκα, 17 - επτακαιδεκα, 18 - οκτωκαιδεκα, 19 - εννεακαιδεκα;
- c) 20 - εικοσι, 30 - τριακοντα, 40 - τετταρακοντα, 50 - πεντηκοντα, 60 - εξηκοντα, 70 - εβδομηκοντα, 80 - ογδοηκοντα, 90 - ενενηκοντα;
- d) 100 - εκατον, 200 – διακοσιοι, 300 – τριακοσιοι,, 400 – τετρακοσιοι, 500 – πεντακοσιοι, 600-εξακοσιοι, 700-επτακοσιοι, 800- οκτακοσιοι, 900- ενακοσιοι;

e) 1.000 - χιλιοι, 2.000 – δισχιλιοι, 10.000 – μυριοι, 20.000 – δισμυριοι.

2. Numeralele ordinale

- a) 1 – πρωτος, -η, -ον, 2 – δευτερος, -α, -ον, 3 – τριτος, -η, -ον, 4 - τετρατος, 5 - πεμπτος, 6 - εκτος, 7 - εβδομος, 8 – ογδοος, -οη, -οον, 9 - ενατος;
 b) 10 - δεκατος, 11 - ενδεκατος, 12 - δωδεκατος, 13 - τρισκαιδεκατος, 14 - τετταρακαιδεκατος, 15 - πεντεκαιδεκατος, etc;
 c) 20 - εικοστος, 30 - τριακοστος, 40 - τετταρακοστος, 50 - πεντηκοστος, 60 - εξηκοστος, 70 - εβδομηκοστος, 80 - ογδοηκοστος, 90 - ενενηκοστος;
 d) 100 - εκατοστος, 1.000 - χιλιοστος, 10.000 – μυριοστος.

3. Numeralele adverbiale

- a) 1 – απαξ, 2 – δις, 3 – τρις, 4 - τετρακις, 5 - πεντακις, 6 - εξακις, 7 - επτακις, 8 - οκτακις, 9 - ενακις, 10 - δεκακις, 11 - ενδεκακις, 12 - δωδεκακις;
 b) 20 - εικοσακις, 30 - τριακοντακις, 100 - εκατοντακις, 200 – διακοσιακις, 1.000 - χιλιακις, 10.000 – μυριακις.

➤ **Declinarea numeralelor** – sunt declinabile primele patru *numerale cardinale*, sutele și miile.

a) numeralul 1, 3 și 4 (M și N) se declină după a III-a; 1 F după decl. I, iar 2 după decl. II, nr. dual (genurile sunt: M, N și F):

- **N** = εις, εν, μια; **G** = ενος, ενος, μιας; **D** = ενι, ενι, μια; **Ac** = ενα, εν, μιαν;
- **N** și **Ac** = δυο (δυω); **G** și **D** = δυοιν, δυσι;
- genuri (M, F și N): **N** = τρεις, τρια; **G** = τριων; **D** = τρισι; **Ac** = τρεις, τρια;
- **N** = τετταρες, τετταρα; **G** = τετταρων; **D** = τετταρσι; **Ac** = τετταρας, τετταρα.

➤ Numeralele *ordinale* se declină ca adj. categ. I; cele *adverbiale* sunt invariabile.

Formarea numeralelor compuse

➤ *Numeralul distributiv* = cel cardinal în Ac, precedat de prep. **κατα** sau **ανα**.

➤ *Numeralul multiplicativ* = tema nr. cardinal + sufixele **πλους**, **-πλη**, **πλουv**.

➤ *Numeralul fracționar* = nr. ordinal + subst. **το μερος** sau **η μοιρα** = parte.

➤ Cu ajutorul sufixului **-ας** (la cazul N) și **-αδος** (la G) se formează substantive de la numerale.

ADVERBUL

➤ În funcție de modul în care se formează, sunt mai multe categorii de adverbe:

1. Majoritatea se obțin din rădăc. adj + term. **-ως** sau înlocuirea consoanei finale **v** de la G pl cu **ς**.

Ex: **καλως** (bine), **ουτως** (tot așa), **μεγαλως** (nespus de, foarte), **παντως** (negreșit, cu orice preț, fără îndoială), **πρωτως** (pentru prima oară);

2. Unele adv. se formează din *participiul G pl* al unor verbe.

Ex: **οντως** (într-adevăr, cu siguranță, în realitate – de la οντων);

3. Unele adv. sunt **compuse**.

Ex: **παντοτε** (întotdeauna, în orice vreme = adj παν + adv. τοτε), **πολυμερως** (puțin câte puțin = adj πολυ + subst μέρος, -ους), **ενωπιον** (înaintea, în prezența = prep εν + rădăc οπ a vb οραω + term. -ον);

4. Unele adv. se formează din **prepoziții**.

Ex: **εξω** (afară, în afara – din prep. εκ);

5. Unele adv. sunt de sine **stătătoare**, nu provin din alte părți de vorbire.

Ex: **εγγυς** (aproape), **που** (unde), **ως** (după cum), etc.

Amin și lui Dumnezeu slavă !

Sinteză realizată de **diacon Staicu Ciprian-Ioan**
Sf. Gheorghe, 2 septembrie 2002